

**PAMIĘTNIK
HISTORYCZNO-PRAWNY**

POD REDAKCJĄ
PRZEMYSŁAWA DĄBKOWSKIEGO
TOM XII. — ZESZYT 3.

JAN LOHO-SOBOLEWSKI

**WIADOMOŚĆ
O ARCHIWACH WOLYŃSKICH**

Lwów 1933.

Druk ukończono 10 marca 1933

N A K Ł A D E M R E D A K C J I

Z zasiłkiem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
i Kasy im. Mianowskiego

Redakcja i Administracja:
Lwów, ul. Mickiewicza 1. 5 a.

Pamiętnik Historyczno - Prawny

pod redakcją

Prof. Przemysława Dąbkowskiego.

Dotychczas ukazały się następujące zeszyty:

Tom I.

- Zeszyt 1. Józef Dicker, Pokuta kościelna w prawie wiejskim polskim od XVI do XVIII wieku, 1925, str. 19 (wyczerpane) . . . . . 2 zł.
- Zeszyt 2. Władysław Namysłowski, Zarys serbskiego prawa majątkowego w wiekach średnich, 1925, str. 48 (wyczerpane) . . . . . 3 zł.
- Zeszyt 3. Józef Widajewicz, Nazwiska i przezdzwiska ludowe. Studium z dziejów wsi polskiej XVII i XVIII w., 1925, str. 26 . . . . . 2 zł.
- Zeszyt 4. Adam Vetulani, Zastępstwo procesowe w Polsce przed statutami Kazimierza W., 1925, str. 15 . . . . . 2 zł.
- Zeszyt 5. Oskar Lange, Lokacja miast Wielkopolski właściwej na prawie niemieckim w wiekach średnich (z mapą), 1925, str. 76 . . . . . 6 zł.
- Zeszyt 6. Przemysław Dąbkowski, Palestra i księgi sądowe sanockie w dawnej Polsce, 1925, str. 55 . . . . . 4 zł.
- Zeszyt 7. Jan Adamus, Zastaw w prawie litewskim XV i XVI wieku, 1925, str. 141 . . . . . 10 zł.

Tom II.

- Zeszyt 1. Bohdan Barwiński, Wypraszenie od kary śmierci w dawnym prawie polskim w XVI—XIX w., 1925, str. 66 . . . . . 5 zł.
- Zeszyt 2. Leon Babiński, Życie i dzieła Adama Żydowskiego, 1926, str. 27 . . . . . 3 zł.
- Zeszyt 3. Jan Adamus, Z zagadnień prawa litewskiego, 1926, str. 56 . . . . . 4 zł.
- Zeszyt 4. Władysław Namysłowski, Serbskie prawo sądowe w wiekach średnich, 1926, str. 85. . . . . 5 zł.
- Zeszyt 5. Leon Halban, Lichwa w nauce i prawie kościelnym do soboru wienneńskiego (1311 r.), 1926, str. 117 . . . . . 8 zł.

Tom III.

- Zeszyt 1. Kazimierz Przybyłowski, Klauzula „rebus sic stantibus“ w rozwoju historycznym, 1926, str. 94 . . . . . 6 zł.
- Zeszyt 2. Przemysław Dąbkowski, Palestra i księgi sądowe ziemskie i grodzkie w dawnej Polsce (z 2 rycinami), 1926, str. 111 . . . . . 8 zł.
- Zeszyt 3. Zenon Wachłowski, Dylacje procesowe w sądownictwie ziemi ruskiej XV i XVI w., 1926, str. 53 . . . . . 4 zł.
- Zeszyt 4. Przemysław Dąbkowski, Stosunki gospodarcze ziemi halickiej w XV wieku, 1927, str. 60 . . . . . 4 zł.
- Zeszyt 5. Teodor Taranowski, Historia prawa południowo - słowiańskiego (Najnowsze publikacje), 1927, str. 88 . . . . . 6 zł.

PAMIĘTNIK
HISTORYCZNO-PRAWNY

POD REDAKCJĄ
PRZEMYSŁAWA DĄBKOWSKIEGO

TOM XII. — ZESZYT 3.

JAN LOHO-SOBOLEWSKI

WIADOMOŚĆ
O ARCHIWACH WOLYŃSKICH

Kolekcja
Emila Kornasia

Lwów 1933.

NAKŁADEM REDAKCJI

Z zasiłkiem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
i Kasy im. Mianowskiego

Redakcja i Administracja:
Lwów, ul. Mickiewicza 1. 5 a.

CM 316779

Z PIERWSZEJ ZWIĄZKOWEJ DRUKARNI WE LWOWIE, UL. LINDEGO 4
TELEFON 25-23.

Wpisano do Księgi Akcesji

Akc. DI nr 26 2 CM /2014/ .....

Przedmowa.

Z prawdziwą przyjemnością umieszcza Redakcja „Pamiętnika Historyczno - Prawnego“ w swem wydawnictwie pracę magistra praw, p. Jana Loho-Sobolewskiego o archiwach wołyńskich. Ilość prac o tym przedmiocie w naszej literaturze naukowej jest znikomo mała. Znane mi są tylko dwie prace z tego zakresu: moja p. t. Archiwum Berehskie Luba - Radziwińskich, obecnie we Lwowie. Opis konserwatorsko - archiwalny¹, i dra Jana Adamusa p. t. Archiwa gminne w Mizocz i Buderażu (województwo Wołyńskie)². Praca tedy p. Sobolewskiego jest cennym przyczynkiem naukowym w naszej dziedzinie.

Jest jeszcze wzgląd drugi, który każe powitać tę pracę z radością. Jeżeli zespolenie pięknej ziemi wołyńskiej z Macierzą ma być rzeczywiste, jest rzeczą konieczną, aby nasza działalność kulturalna na tych kresach była jak najbardziej intensywna. Dlatego każdą pracę w tym kierunku należy popierać i witać radośnie. Niestety mało widać w społeczeństwie i w sferach rozstrzygających zrozumienia tej konieczności dziejowej. Wiele prac cennych poświęconych ziemi wołyńskiej spoczywa gnuśnie w rękopisie i nikt się o nie nawet nie zatroska. Tak np. w tece redakcyjnej „Pamiętnika“ od szeregu lat leży źródłowa praca zasłużonego historyka śp. prof. Kazimierza Sochaniewicza o rozwodach na Wołyniu w XV i XVI stuleciu, a wobec powszechnej apatii niema sposobu wydobyć tę cenną pracę na światło dzienne.

We Lwowie, w lutym 1933.

Przemysław Dąbkowski.

---

¹ Przewodnik Naukowy i Literacki, Lwów 1918, t. XLV i osobna odbitka, Lwów 1919, str. 31.

² Przewodnik Historyczno-Prawny, t. II, z. 1, Lwów 1931, str. 32—35.

I.

Wstęp.

Wysłany w miesiącach letnich 1932 r. z ramienia profesora Przemysława Dąbkowskiego, kierownika Instytutu historii prawa polskiego Uniwersytetu lwowskiego, na Wołyń celem przeprowadzenia badań w archiwach gminnych, doszedłem w ciągu mej pracy do przekonania, że z wielu względów byłoby rzeczą nader pożyteczną, aby obraz i wartość takich zbadanych archiwów podawano zawsze do wiadomości szerszej rzeszy zainteresowanych. Przedewszystkiem bogactwo stosunkowo różnorodnego materiału w archiwach gminnych, zaciekawi nie tylko historyka czy historyka prawa specjalnie, ale przemówi swoją treścią przedewszystkiem do historyka gospodarczego i społecznego. W archiwach gminnych spoczęło życie miasteczek i wsi, ich stosunki prawne, wyznaniowe, kulturalne a zwłaszcza gospodarcze. Czasy wojny światowej smutne pozostawiły ślady na tych zbiorach dokumentów, dlatego też można spotkać archiwa, których zasób materiału jest nieznacznym. Ten właśnie przedewszystkiem moment ułatwienia pracy skłania mnie do naszkicowania obrazu zbadanych archiwów gminnych, tem więcej, że prac w tej dziedzinie jest bardzo niewiele.

Byłoby rzeczą bez wątpienia mile widzianą a dla nauki pożyteczną, gdyby podjęto więcej ożywioną w tym kierunku pracę. Opracowania tego rodzaju, podobnie jak niniejsze, nie musiałyby być wyczerpującymi monografjami o danym archiwum, ani też katalogiem, dawałyby one wiadomości, które byłyby kluczem do archiwów gminnych w opracowaniu jakiegokolwiek kwestji. Niniejsze opracowanie stara się podołać swemu celowi, o ile chodzi o zbadane archiwa w województwie Wołyńskiem, a mianowicie: Magistratu m. Krzemieńca, oraz archiwa gminne powiatu Krzemienieckiego, a w szczególności gmin: Wiśniowiec, Białokrynica, Poczajów.

Spełniając miły obowiązek, niech mi będzie wolno na tem miejscu złożyć serdeczne słowa podziękii za cenną radę i wskazówki JWPanu Prof. Dr. Przemysławowi Dąbkowskiemu, nie mniej JWPanu Dr. Janowi Adamusowi oraz Dyrekcji Kasy im. Mianowskiego w Warszawie, Funduszowi popierania nauki polskiej za subwencjonowanie wyjazdu na Wołyń. Składam również uprzejme podziękowanie JWPanu Staroście powiatu Krzemienieckiego Stefanowi Czarneckiemu za pełne oddania zainteresowanie się mojem przedsięwzięciem na terenie Jego powiatu.

Autor.

Stary Sącz, w sierpniu 1932 r.

II.

Archiwum miasta Krzemieńca.

Archiwum gminne miasta Krzemieńca¹ należy dziś do nie wielu cenniejszych archiwów gminnych na Wołyniu. Jego dosyć okazałe zbiory zwracają uwagę na dawną świetność i bogactwo archiwum. Nie wiele jednak pozostało z dawnego archiwum krzemienieckiego do naszych czasów, obejmuje ono bowiem w największej swej części akta z czasów zaboru rosyjskiego. Historia tego archiwum aż po 1832 rok właściwie nie jest znana, wyświetlenie jej wymagałoby przeprowadzenia specjalnych studjów². Kiedy w 1832 roku zbiory Liceum Krzemienieckiego Rosjanie wywieźli do Kijowa, losy tych zbiorów podzieliły i ar-

---

¹ Niech mi będzie wolno złożyć na tem miejscu serdeczne podziękowanie JWP. Burmistrzowi miasta Krzemieńca, Janowi Beau-prê'mu, JWP. Vice-Burmistrzowi Janowi Rejowi, JWP. Sekretarzowi i Archiwarjuszowi Władysławowi Bieńczyckiemu, oraz JWPP. Mikołajowi Jurkowskiemu i Azryłowi Krzemienieckiemu, urzędnikom Magistratu za szereg ułatwień i prawdziwą pomoc w czasie mego pobytu w Krzemieńcu.

² Stecki w swem dziele Wołyn, t. II, str. 154, podaje, że przywileje i nadania królewskie dla Krzemieńca, któreśmy w niniejszym opisie przytoczyli, znajdowały się, począwszy od najdawniejszego okresu t. j. Świdrygiełłowego, w aktach tutejszych w oryginałach; dopiero w r. 1794 dnia 15 lipca, po przyjsciu komendy majora Klemensa Lipczackiego do Krzemieńca i ataku wojsk rosyjskich, a ustąpieniu potem Lipczackiego do wsi Popowiec wraz z mieszkańcami i wyciągnięciu za granicę Galicji, oryginały zostały zatracone, o czem świadczy zanesiony manifest w aktach dnia 23 lipca 1794. Pozostały więc wszystkich tych przywilejów urzędowe kopje, które dotąd w archiwum centralnem kijowskiem widzieć można. Jest także tradycja, jakoby dawne akta krzemienieckie w czasie jednego z licznych napadów tatarskich na to miasto, wrzucone zostały dla ocalenia w studnię zamkową, w której jak wiadomo, nigdy wody nie było; w tem schronieniu przeleżeć miały przez długi przeciąg czasu, wydobyto je nareszcie, lecz zupełnie od wilgoci zbutwiałe i zniszczone.

chiwalja miasta Krzemieńca, które tam przedtem składano. Od tej pory zaczyna tworzyć się obecne miejskie archiwum Krzemieńca, w którym znalazło się nie wiele akt z pierwszych lat zaborczych, a już bardzo znikoma, chociaż wcale cenna, dziwnym przypadkiem ocalała część przekazów pochodzących z czasów Polski Niepodległej. Wojna światowa, a potem kilkakrotnie przechodzenie Krzemieńca w ręce Polaków, Petlurowców, Ukraińców i bolszewików szczególnie odbiły się na archiwum i to nie tylko krzemienieckiem. Było ono wywiezione do Żytomierza, jednak tylko na lata 1915 do 1919, t. j. na czas zmagania się armij rosyjskich z niemiecko - austriackimi w czasie wojny światowej. Ta ewakuacja akt, jako też i następny okres gospodarki zmieniających się tak często w Krzemieńcu wojsk jak najbardziej szkodliwie odbiły się i na archiwum miasta¹. Wiele wtedy akt zaginęło i niszczało².

W dzisiejszym stanie archiwum miejskie Krzemieńca mieści się przy ul. J. Korzeniowskiego w budynku Magistratu miasta w dwu małych pokojach w parterze³, oraz (akta z czasów da-

¹ Wiadomości te był mi łaskaw podać b. sekretarz Magistratu miasta Krzemieńca p. Aleksander Stronczyński, zajęty w Magistracie jako urzędnik od 1889 roku, któremu przedewszystkiem należy zawdzięczać dobry obecny stan archiwum. O jego troskliwości nad aktami świadczy np. taki fakt, że woził on ze sobą niektóre księgi, aby uniknęły zniszczenia.

² Wskazuje na to obecny stan archiwum w porównaniu ze stanem, jaki uwidocznił się w inwentarzu dokumentów pochodzącym z 1900 r.

³ Pokój pierwszy o rozmiarze $6 \times 3,5 \times 3,5$ m o jednym oknie obejmuje na półkach z surowej deski akta:

1. buchalteryjne z kwitarjuszami (nowsze),
2. wydziału podatkowego miasta Krzemieńca,
3. kwity i kwitarjusze podatkowe,
4. zbiór ustawodawstwa rosyjskiego,
5. księgi metryk izraelitów.

W pokoju drugim o dwu oknach o rozmiarze $4,5 \times 3 \times 2,5$ m na takich samych półkach, jak w pierwszym, znajdują się:

1. akta gminy poprawne w księgi z czasów zaborczych,
2. akta gminy nieoprawne z czasów wojny i do 1930 roku,
3. księgi gruntowe,
4. zbiór ustaw polskich.

Ponieważ budynek magistratu leży tuż pod dosyć wysokim tarasem, oba te pokoje są bardzo wilgotne, przez co należałoby się po-

wnej Polski i z pierwszych lat zaborów) w szafie w kancelarii Magistratu na pierwszym piętrze. Archiwum obejmuje około 4500 foljałów najróżnorodniejszego materiału dotyczącego: administracji, stosunków gospodarczych, skarbowych, kulturalnych, wyznaniowych, ruchu ludności i t. p. Podział powyższego materiału na jakieś rzeczowo ułożone grupy, nie da się aż do czasów wojny światowej ściślej przeprowadzić, gdyż stoi temu na przeszkodzie nie tylko stosunkowa szczupłość archiwaljów do takiego podziału, ale także, a nawet przede wszystkim fakt, że bardzo często jeden i ten sam foljant może dotyczyć równocześnie wielu spraw. Ze względu jednak na możliwe przejrzyste ujęcie zawartości archiwum, a nie mniej i umożliwienie szybszego zorientowania się korzystającemu, należy nagromadzony materiał podzielić na trzy główne grupy:

I. dokumenty i akta do czasów wojny względnie do końca okresu zaboru rosyjskiego,

II. dokumenty i akta od czasów wojny światowej do czasów obecnych, ściślej do 1930 roku,

III. zbiór ustaw i rozporządzeń.

Dokumenty i akta grupy pierwszej, przedstawiające najcenniejszy materiał archiwum, przedstawiamy w porządku chronologicznym. W grupie drugiej ze względu na możliwość podziału, dzielimy dokumenty i akta na akta:

1. administracji ogólnej,
2. podatkowe,
3. buchalteryjne.

Grupę trzecią dzielimy na dwie części, a mianowicie na zbiór ustaw i rozporządzeń z czasów rosyjskich i z czasów polskich.

Po za temi trzema grupami należy osobno zwrócić uwagę na inwentarze archiwalne.

Należy zwrócić uwagę, że archiwalja gmin miejskich pod zaborem rosyjskim ze względu na ówczynie panujące stosunki zwłaszcza jeszcze w XIX wieku, zakres działalności i sta-

---

ważnie obawiać o stan pomieszczonych w nich zbiorów. Reszta archiwum, t. j. 1) dokumenty z czasów dawnej Polski, 2) z pierwszych lat zaborczych, 3) akta dotyczące dzierżawy działek ziemi miejskiej, oraz 4) inwentarze znajdując się w szafie w kancelarii magistratu na pierwszym piętrze.

nowisko podrzędniejszych miast, mają o wiele ciekawsze a przez to i cenniejsze pozostałości od takichże samych miast w czasach obecnych. Nieco inaczej przedstawia się ta rzecz w gminach wiejskich. Dla tego też dokumenty i akta grupy pierwszej przedstawimy dokładniej, natomiast archiwalja grupy drugiej i trzeciej ze względu na mniejszą ich przydatność z naszego punktu widzenia dla celów badań naukowych, przedstawimy więcej pobieżnie.

I. Dokumenty i akta do czasów wojny światowej.

1. 1542 r. Przywilej królowej Bony dla miasta Krzemieńca. Kopja in foljo w języku łacińskim, na 4 stronach, nieoprawna, sporządzona na podstawie ksiąg magistratu miasta Krzemieńca w Centralnem Archiwum w Kijowie w 1886 r. Przywilej dotyczy: nałożenia na mieszkańców Krzemieńca czynszów z ziemi, domów, opłat od piwa i miodu oraz zakazu wyrobu piwa przedmieszczanom i żydom¹. Kopja zaopatrzona jest przy końcu w klauzulę w języku rosyjskim, zamieszczoną przy sporządzaniu kopji, w której zaznaczono: z czego kopję sporządzono, liczbę i oznaczenie dokumentu, datę sporządzenia, w końcu znajdują się podpisy urzędników Archiwum. Kopja przewiązana jest sznurkiem i opieczętowana na laku pieczęcią Centralnego Archiwum.

2. 1563 r. Rewizja 1563 r. miasta Krzemieńca.

Kopja in foljo, w języku polskim, na 162 stronach, oprawna w tekturowe okładki, na jednej z nich jest naklejona kartka z napisem: Ревизія Города Кременца 1563 года, sporządzona na podstawie akt magistratu miasta Krzemieńca w Centralnem Archiwum w Kijowie w 1857 r. Foljant poprzedzony jest ustępem, który wskazuje, że dokument, z którego kopja jest sporządzona, pochodzi z pierwszych lat ostatniej ćwierci XVIII wieku, a mianowicie z okresu procesu Krzemieńca ze swymi starostami i żydami. Z rewizji poznać można dokładnie rozkład

---

¹ O przywileju tym wzmiankuje N. I. Teodorowicz, Историко-статистическое описание церкви и у приходоу Волынской епархіи, Т. III. str. 19, Począjów 1893, oraz Stecki, Wołyń, T. I. II. str. 151.

grodu, stan majątkowy mieszkańców, ich ciężary, stan włości należących do grodu i t. p. w połowie XVI w. Opieczętowanie i klauzula przy końcu kopji jak wyżej, pod dokumentem 1.

3. 1635 r. Potwierdzenie przez Władysława IV w 1645 r. przywileju królowej Bony z 1542 r.

Kopja in foljo, w języku łacińskim, na 5 stronach, nieoprawna, sporządzona w 1886 r. w Centralnem Archiwum Kijowskiem na podstawie ksiąg magistratu miasta Krzemieńca. Opieczętowanie i klauzula jak wyżej.

4. 1781 r. Potwierdzenie praw Ludowiskim na dobra w województwie Wołyńskim przez króla Stanisława Augusta.

Kopje dwie in foljo, jedna w języku polskim, druga w języku ruskim, każda na 6 stronach, nieoprawne, sporządzone na podstawie Metryki Koronnej w Centralnem Archiwum w Kijowie w 1886 r. Dokument obejmuje w sobie: przywilej królowej Bony z 1539 r., list prywatny z 1561 r., potwierdzenie tych dokumentów przez Zygmunta III z 1589 r. i w końcu potwierdzenie przez Stanisława Augusta odnośnie do dokumentu ruskiego w 1776 r., dokumentu polskiego w 1781 r. Opieczętowanie i klauzula przy końcu kopji jak wyżej.

5. 1783 r. Orzeczenie komisarzy królewskich.

Kopje cztery in foljo, dwie w języku polskim, dwie w języku rosyjskim, każda na 32 stron, nieoprawne, sporządzone na podstawie akt magistratu miasta Krzemieńca w Centralnem Archiwum w Kijowie w 1863 r. Orzeczenie dotyczy „egzekucyi Dekretów Sądu Assessorskiego Koronnego między instygatorami koronnemi i ich donoszącemi, wtedy żyjącemi, Józefem ks. Lubartowiczem - Sanguszkiem, byłym starostą Krzemienieckim i ks. Januszem Lubartowiczem - Sanguszkiem, starostą i wójtem Krzemienieckim“ a „Burmistrzami, Radcami i całym Pospółstwem Miasta Jego Królewskiej Mości Krzemieńca, Przedmieść jego i Kahałem“ i t. d. Opieczętowanie i klauzula przy końcu kopji jak wyżej.

6. 1783 r. Instruktarz Geometryczny Obrębów, pól, Gruntów, Działów Miasta Jego Królewskiej Mości Krzemieńca do Mappy delineowanej regulujący się, w którym specyfikacja tychże pod literami i Numerami oznaczona zamyka swą w ilość włók miarą w rewizyi R. 1563 opisaną, Łokciem W. Xięstwa Litewskiego mierzona, zawierająca w sobie morgów 30, morg prentów

kwadratowych 360, prentów wzdłuż y wszerz Łokci 7 i $\frac{1}{2}$, z mocy dekretu Assesorskiego Koronnego u Komisji JK. Mci in mensa funkcij zodinowaną Mappą złożony ad 1783.

Kopje dwie in foljo, jedna w języku polskim, nie uwierzytelniona, na 10 stronach, nieoprawna; druga w języku rosyjskim, opieczetowana pieczęcią miasta Krzemieńca na 21 stronach. Dokument, z którego sporządzana była kopja i którego treść uwidoczniła w obszernym tytule, był przedłożony w sądzie asesorskim koronnym d. 13 stycznia 1786 roku.

7. 1783 r. Instruktarz Geometryczny Miasta Jego Królewskiej Mości Krzemieńca z mocy Dekretu Assessoryi Koronnej, y kommissyi JKMcI Spisany do Mapp delienowanych regulujący się, w którym oznaczone Numera okazują Figury planów Starościńskich, Woytowskich, Miejskich, Przedmiejskich, Reformatskich y Trynitarzkich, tudzież Cerkwi trzech y XX. Bazylianów, niemniej żydowskich, tak mieszkalnych iak też y pustych, w kolorach różniących się, na Mappach widzieć się daiących, z wyrażeniem nazwisk w czyiey Praesens possessyi zostają, nie mniej rozciągnięciem kalkulacyi każdego planu na Morgi y pręty kwadratowe, iak się w leniach okazuje, tudzież szerokości planu każdego od frontu na pręty, a każdy pręt składający się z łokci Litewskich Siedmiu y puł, który to instruktarz czyli inwentarz Miasta JKMcI przez Geometrę Przysięgłego sporządzony, y w Sądzie Prześwietney Kommissyi JKMcI złożony dnia 22 Octobris 1783 R.

Foljant, w języku polskim, zawierający 24 stron, oprawny w tekturę ze skórzany grzbietem, nieco nadniszczony, jest „Słowo w słowo z instruktarzem Xięcia Sanguszki, Starosty Krzemienieckiego w roku 1806 zgodny — jak świadczy o tem dalszy ciąg tego zdania — wypisałem J. Kwiatkowski. Cały akt pisany jedną ręką. Zawartość aktu jest uwidoczniła w obszernym tytule, który też informuje, do czego dokument ten służył. Po za stroną tytułową na następnych 22 stronach następuje spis mieszkańców i domostw w 1114 pozycjach, na str. 23 spis ogrodów i placów w lasach zamkowych w 25 pozycjach. W zbiorowej księdze p. t. Inwentarz geometryczny miasta Krzemieńca sporządzony 22. X. 1783 r., oprawnej, znajduje się kopja tego samego dokumentu w języku rosyjskim, która jest mniej dokładna niż pierwsza.

8. 1786 r. Decyzja Sądu Koronnego Asesorskiego z dnia 13 stycznia 1786 roku.

Kopja in foljo w języku polskim, na 221 kartach, oprawna w tekturowe okładki, na jednej z nich widnieje powyżej zamieszczony napis; na stronie pierwszej zaś napis rosyjski „Рѣшеніе Короннаго Ассесорскаго Суда 13 января 1786 года“. Kopja sporządzona na podstawie akt magistratu miasta Krzemieńca w Centralnem Archiwum w Kijowie w 1859 r. Decyzja ta zawierająca wyrok Sądu Koronnego Asesorskiego po długoletnim procesie miasta Krzemieńca ze starostami Sanguszkami i żydami, zawiera bardzo wiele ciekawego materiału do historii nie tylko samego Krzemieńca, ale w ogóle tego miasta pod koniec Rzeczypospolitej. Opieczętowanie i klauzula przy końcu kopji, jak przy pozycji 1. Prócz tego znajduje się w osobnej księżce odpis tej kopji na 169 kartach, w języku rosyjskim, niewierzytelny.

9. 1789 r. Protokół Ekonomiczny dla wpisywania Kontraktów Emfiteutycznych za Szlachetnych Jana Stebleckiego, Mikołaja Pawłowicza i Tomasza Zachorczyka, Ekonomów Miasta J. K. M-ci Krzemieńca sporządzony 1789 roku.

Oryginalna księga in foljo kontraktów emfiteutycznych miasta Krzemieńca z lat 1789 do 1796, w języku polskim, oprawna w grube tekturowe okładki. Pismo niejednej ręki na jasno niebieskim papierze. Księga obejmuje 168 stron z 76 kontraktami, po których następuje ich spis.

10. 1794 r. Wypis Weryfikacji dymów Miasta Wolnego Rzeczypospolitej Krzemieńca w Województwie Wołyńskim, Powiecie Krzemienieckim znajduiącego się.

Foljant w języku polskim na 28 stronach, nie oprawny „z oryginalney Lustracyi na Gruncie Miasta Krzemieńca przez Oficjalistę Skarbowego w Roku 1794 sporządzony w Archiwum Podymnego Kommissyi Rzeczypospolitej Skarbu Koronnego znajduiący się wypisano i wydano w Warszawie dnia 7 miesiąca Kwietnia Roku 1794“. Księga zawiera na 20 początkowych stronach: numery domów, nazwiska posesyi oraz dymy w czasie lustracyi 1790 r. i przy weryfikacyi znajdujące się; na 21—22 str. rekapitulacje czynszów; na 23 stronie taryfę dymów i podatków, dalsze strony są niezapisane.

11. 1670—1898. Fascykuł kontraktów kupna-sprzedaży.

Fascykuł foljo, nieoprawny, zawierający 173 kopij luźnych kontraktów przeważnie kupna-sprzedaży, między którymi znajdują się także dotyczące pożyczki, podziału gruntów i t. p. Do najstarszych należą dokumenty po jednym z lat 1670, 1706, 1735 i 1747 r., za tymi idą 4 z lat 1750—1760, 4 z 1761—1770, 7 z 1771—1780, 13 z 1781—1790, 15 z 1791—1800, 19 z 1801—1810, 28 z 1811—1820, 36 z 1821—1830, 24 z 1831—1840, 10 z lat z 1841—1850, wkońcu 9 z 1851—1898 r. Kontrakty te sporządzone w języku polskim, niektóre z nich w liczbie 21 po 1833 roku w języku rosyjskim. Kopji tych, jak widać z numeracji, musiało być około 220, oraz musiały być zeszyte w trzy foljały, jak na to wskazują tego pozostałości.

12. 1834 r. Ревизская сказка Кременецкаго Мѣщанскаго Христіанскаго Общества, составлена 1834 года.

1850 r. Ревизская сказка Кременецкаго Христіанскаго Общества по 9-й народной переписи 1850 года.

1858 r. Ревизская сказка Кременецкаго Христіанскаго Общества. Составлена 1 мая 1858 года.

Księgi in foljo oprawne w tekturę, karty odrukowane w formularz, prowadzone w języku rosyjskim. Księgi przeszyte sznurkiem i opieczętowane pieczęcią na laku „Печатъ Кременецкаго Городскаго Головы“. Księgi te są wykazem ludności chrześcijańskiej Krzemieńca, odpowiadają one na rubryki: liczba porządkowa, imię i nazwisko, płeć, lata, data urodzenia, czy przebywa czasowo i gdzie, stan, zajęcie, majątność, skład rodziny. Pierwsza księga z lat 1834—1849 r. obejmuje 160 kart, z tych 26 ostatnich doszytych. Druga księga z lat 1850—1857 r. zawiera 270 kart. Księga trzecia z lat 1858—1882 r. obejmuje 1222 kart.

13. 1834 r. Ревизская сказка Кременецкаго Еврейскаго Общества по 8 переписи. 1834 г.

1850 r. Ревизская сказка Кременецкаго Еврейскаго Общества. 1850 г.

1858 r. Ревизская сказка Кременецкаго Мѣщанскаго еврейскаго Общества. Составлена 1 мая 1858 г.

Księgi in foljo, wygląd zewnętrzny i zawartość jak wyżej poz. 12. Księga pierwsza z lat 1834—1849 r. zawiera kart 170 i 48 niezeszytych kart, poprzednio jeszcze zeszyta i opieczętowana, jak to widać ze szczątków sznura i zniszczałej pieczęci. Księga druga z lat 1850—1856 obejmuje około 500 kart oraz dołączony

alfabetyczny spis podpisów w języku rosyjskim i żydowskim. Trzecia księga z lat 1858—1888 r. obejmuje 431 kart, z których poprzednio karty początkowe (235) były zeszyte i opieczętowane.

14. 1854 г. Ревизская сказка Кременецкаго Гражданскаго Общества 9-й переписи 1854 года.

Księga in foljo, wygląd zewnętrzny i zawartość jak wyżej. Pisana ręcznie, zawiera 28 kart.

15. 1870 г. Ревизская сказка объ отставныхъ солдатахъ пришенныхъ къ Кременецкому Мѣщанскому Обществу. Составлена въ 1870 г.

Księga in foljo, wygląd zewnętrzny i zawartość jak wyżej z lat 1870—1875, ma 732 kart.

16. 1858 г. Книга Городовна обывательская города Кременца. Составлена въ 1858 году.

Księga in foljo, wygląd zewnętrzny i zawartość jak wyżej. Podzielona jest na cztery części: w części 1 są: Дворане, Граждане, Мѣщане христіане, Мѣщане Евреи; w części 2 są: купцы; w części 3: христіане, Евреи; w części 4 są: купцы, иногородные. Księga zawierająca 400 kart z pieczęcią z orłem rosyjskim i napisem w otoku „Пец: Креме: Городе: депутат: собра.

17. 1874 г. Посемейный списокъ Кременецкаго христіанскаго общества Кременецкой Городской Управы, составлень въ 1874 году.

1874 г. Посемейный списокъ купцовъ и мѣщанъ христіанъ Волинской Губерній города Кременца, составлень въ 1874 году.

1874 г. Посемейный списокъ Кременецкаго Еврейскаго общества Кременецкой Городской Управы, составлень въ 1874 году (2 księgi).

1874 г. Посемейный списокъ Кременецкаго купеческаго евреы общества Кременецкой Городской Управы, составлень въ 1874 году.

Księgi in foljo, zaprowadzone w miejsce ksiąg Ревизская сказка, treścią a także i zewnętrznym wyglądem analogiczne do tamtych (zob. str. 12). Księga pierwsza, nieco zniszczona, obejmuje 1120 kart i alfabetyczny spis osób, w którym brak litery „а“. Księga druga obejmuje 344 kart. Trzecia księga kart 353 zawiera także alfabetyczny spis osób, była poprzednio zeszyta

i opieczętowana, jak wskazują na to pozostałości pieczęci na 346 i 347 karcie; czwarta księga ma 872 kart. Piąta z alfabetycznym spisem osób zawiera kart 45.

18. 1847 r. Księgi metryk żydowskich. Niekompletne. Podajemy ich wykaz:

Tabela ksiąg metryk żydowskich ¹

L. p. rodzaju ksiąg	Tytuł księgi	Nazwa miejscowości	Od roku	Do roku	Ilość ksiąg	Suma ogólna ksiąg
1	Книга для записки родившихся евреевъ (nazwa miejscowości) общества Кременецкаго уѣзда на (data) годъ	m. Krzemieniec	1854	1913	60	557
		Bereże . . .	1854	1914	61	
		Białozórka .	1857	1915	59	
		Jampol ² . .	1854	1915	62	
		Katerburg ³ .	1878	1880	3	
		Łanowce . .	1854	1913	60	
		Oleksiniec .	1854	1914	61	
		Poczajów ⁴ .	1854	1915	62	
		Radziwiłów .	1864	1869	2	
		Rachmanów ⁵	—	—	—	
		Szumsk ⁶ . .	1855	1913	59	
		Wiśniowiec ⁷	1899	1910	7	
Wyszogródek	1855	1915	61			

¹ W archiwum znajduje się inwentarz tych ksiąg, ale zniszczony i nienadający się do użytku.

² Obecnie leży w Z. S. S. R.

³ Dla Katerburgu księgi urodzeń pochodzą z lat 1878—1880, inne zdaje się zaginęły.

⁴ Dla Radziwiłowa pozostały te tylko 2 księgi urodzeń z 1864 i 1869 r. przez pomyłkę widocznie nie przesłano tej gminie do potrzeb urzędowania.

⁵ Magistrat Krzemieńca, wedle informacji przesłał księgi metryk do Rachmanowa, jedna (umarłych) z 1896 pozostała, zdaje się przez omyłkę.

⁶ Dla Szumsk księga urodzeń z 1854, jak wskazuje inwentarz z 1912 r., zaginęła.

⁷ Dla Wiśniowca zachowały się księgi urodzeń z lat 1899—1902, 1908—1910, reszta zdaje się jest w użytku żydowskiej gminy w Wiśniowcu.

L. p. rodzaju ksiąg	Tytuł księgi	Nazwa miejscowości	Od roku	Do roku	Ilość ksiąg	Suma ogólna ksiąg
2	Книга для записки сочетанія браковъ между евреями (nazwa miejscowości) общества Кременецкаго уѣзда на (data) годъ	m. Krzemieniec	1847	1915	69	558
		Bereże . . .	1854	1914	61	
		Białożórka ¹ .	1859	1915	57	
		Jampol . . .	1854	1915	62	
		Katerburg .	—	—	—	
		Łanowce . .	1854	1915	62	
		Oleksiniec .	1854	1914	61	
		Poczajów . .	1854	1915	62	
		Radziwiłów .	—	—	—	
		Rachmanów .	—	—	—	
		Szumsk. . .	1854	1915	62	
Wiśniowiec .	—	—	—			
Wyszogródek	1854	1915	62			
3	Книга для разводовъ меж евреями (nazwa miejscowości) общества Кременецкаго уѣзда на (data) годъ	m. Krzemieniec	1854	1914	61	549
		Bereże . . .	1854	1914	61	
		Białożórka .	1857	1915	59	
		Jampol. . .	1854	1915	62	
		Katerburg .	1912	—	1	
		Łanowce . .	1854	1914	61	
		Oleksiniec .	1854	1914	61	
		Poczajów . .	1854	1914	61	
		Radziwiłów .	—	—	—	
		Rachmanów .	—	—	—	
		Szumsk. . .	1854	1915	62	
Wiśniowiec .	—	—	—			
Wyszogródek	1855	1914	60			

¹ Księgi ślubów dla Białożorki z 1857 i 1858, jak wskazuje inwentarz z 1912 r., zaginęły.

L. p. rodzaju ksiąg	Tytuł księgi	Nazwa miejscowości	Od roku	Do roku	Ilość ksiąg	Suma ogólna ksiąg
4	Книга для записки умерших евреевъ (nazwa miejscowości) общества Кременецкаго уѣзда на (data) годъ	m. Krzemieniec .	1854	1915	62	493
		Bereże . . .	1854	1914	61	
		Białożórka .	1857	1915	59	
		Jampol . . .	1854	1915	62	
		Katerburg . .	—	—	—	
		Łanowce . . .	1854	1915	62	
		Oleksiniec . .	1854	1915	62	
		Poczajów . . .	1854	1915	62	
		Radziwiłów . .	—	—	—	
		Rachmanów . .	1896	—	1	
		Szumsk	1854	1915	62	
		Wiśniowiec . .	—	—	—	
Wyszogródek	1854	1915	62	493		

Suma ogólna wszystkich ksiąg . . 2157

Powyższa tabela wykazuje, że wszystkich metryk, t. j. urodzeń, ślubów, rozwodów i zmarłych, pochodzących przeważnie z lat 1854—1915, jest 2157 ksiąg. Księgi są oprawne, foljo, w dobrym stanie, karty odrukowane w formularze, kart 15 do 80 w każdej księdze. Prowadzono je w języku rosyjskim i żydowskim, prowadził je miejscowy rabin. Pierwsza grupa ksiąg (urodzeń) określa: płeć urodzonego, kto dokonał obrzędu obrzezania i datę tegoż, miejsce urodzenia, zajęcie, imię i nazwisko ojca lub matki i imię urodzonego. Druga grupa ksiąg (ślubów) określa: wiek oblubieńców, datę ślubu, akta przy ślubie ewentualnie czem je zastąpiono, imiona oblubieńców oraz imiona i zajęcie ich rodziców. Trzecia grupa ksiąg (rozwodów) określa: wiek małżonków, ich imiona i nawiska, przyczyny rozwodu, kto udzielił go, data, treść zapadłego orzeczenia. Czwarta grupa ksiąg (umarłych) określa: imię i nazwisko, płeć, miejsce, datę śmierci i pogrzebu, oraz przyczynę śmierci. To samo znajduje się na żydowskim formularzu po żydowsku.

Poza temi księgami są dalsze księgi metryk żydowskich już z czasów polskich, a mianowicie od 1923 r. w dużym formacie, oprawione, prowadzone tylko w języku polskim. Obecnie jest ich 76, a to: dla Krzemieńca z 1923 r. 1 księga zmarłych izraelitów, dla Białozorki 7 ksiąg urodzonych, 7 ksiąg związków małżeńskich, 7 ksiąg zmarłych, razem 21 ksiąg z lat 1923—1929, dla Poczajowa 7 ksiąg urodzonych, 7 ksiąg związków małżeńskich, 7 ksiąg zmarłych, razem 21 ksiąg z lat 1923—1929, dla Katerburga 7 ksiąg urodzonych, 7 ksiąg związków małżeńskich, 7 ksiąg zmarłych, razem 21 ksiąg z lat 1923—1929, dla Wiśniowca 4 księgi urodzonych, 1 księga związków małżeńskich, 7 ksiąg zmarłych, razem 12 ksiąg z lat 1923—1929.

19. 1876 r. Księga komisji miasta Krzemieńca dla uporządkowania majątku miejskiego.

Księga in foljo, w języku rosyjskim, poprzednio zeszyta i oprawiona, obecnie zniszczona, bez oprawy, początku i końca. Pozostałe karty w ilości 284 nienumerowane, zawierają 125 aktów z lat 1876—1880, w których orzeka (skąd zaczerpnięśmy tytuł) „Кременецкая Коммисіа, учрежденія для приведенія въ извѣстность городскихъ имуществъ“.

20. 1882 r. Журналы Кременецкой Городской Думы.

Księgi in foljo, w języku rosyjskim, oprawne w tekturę, dobrze zachowane z wyjątkiem księgi z 1913 roku, zawierające protokoły posiedzeń rady miejskiej a dotyczące spraw: administracji ogólnej, oświaty, handlu, sanitarnych i t. p. Jest ich 41 od 1882 do 1914 r. i z 1919 r., nie wszystkie są przewiązane i opieczętowane. We wszystkich księgach protokołów jest 3136, a mianowicie: w księdze z 1882 r. 119 protokołów, z 1883 r. 77 protokołów, z 1884 r. 63 protokołów, z 1885 r. 41 protokołów, z 1886 r. 96 protokołów, z 1887 r. 71 protokołów, 1888 r. 82 protokołów, z 1889 r. 123 protokołów, z 1890 r. 78 protokołów, z 1891 r. 102 protokołów, z 1892 r. 92 protokołów, z 1893 r. 81 protokołów, z 1894 r. 117 protokołów, z 1895 r. 121 protokołów, z 1896 r. 165 protokołów, z 1897 r. 97 protokołów, z 1898 r. 104 protokołów, z 1899 r. 64 protokołów, z 1900 r. 66 protokołów, z 1901 r. 107 protokołów, z 1902 r. 93 protokołów, z 1903 r. 58 protokołów, z 1904 r. 95 protokołów, z 1905 r. 71 protokołów, z 1906 r. 176 protokołów, z 1907 r. 94 protokołów, z 1908 r. 91 protokołów, z 1909 r. 86 proto-

kołów, z 1910 r. 75 protokołów, z 1911 r. 57 protokołów, z 1912 r. 69 protokołów, z 1913 r. 118 protokołów, z 1914 r. 143 protokołów, z 1919 r. 41 protokołów. Protokoły na odrukowanym formularzu ukazują się w 1888 roku.

21. 1884 r. Журналы Кременецкой Городской Управы.

Księgi in foljo, w języku rosyjskim, w dobrym stanie, oprawne w tekturę, nie opieczętowane, karty odrukowane w formularze. Jest ich 7: z 1884 r. zawierająca 364 protokołów, z 1904 r. 168 protokołów (pierwszego brak), z 1911 r. dwie, pierwsza 255 protokołów, druga od 256 do 518 protokołów, z 1913 r. 743 protokołów, z 1914 r. dwie, pierwsza 286 protokołów, druga od 287 do 708 numerów protokołów. Księgi dotyczą spraw: administracji wewnętrznej, personalnych, niektórych wydatków i t. p.

22. 1888 r. Тетрадь къ означеніемъ свѣдѣній по приведеніи въ извѣстность имущества принадлежащего Городу Кременцу.

Księga in foljo, oprawna w tekturę z napisem na okładce w języku polskim: „Komisja ustalenia majątku nieruchomego miasta Krzemieńca r. 1888—1889“, zawiera 412 kart.

23. 1899 r. Журналы Правленія Кременецкаго волнаго пожарнаго общества на 1899, 1900, 1901, 1902 i 1903 г.

Księga in foljo, oprawna w tekturę, zawiera 70 kart, z tych 30 zapisanych.

24. 1901 r. Журналь Кременецкаго Суротскаго Суда.

Księgi in foljo, w języku rosyjskim, karty odrukowane w formularze, zawierają orzeczenia miejskiego sądu sierociego wyznaczającego opiekunów, zwalniającego ich i t. p. Jest ich 3. Pierwsza z 1901 r. bez okładek, zeszyta, ale sznur wydarty, obejmuje 187 dokumentów; druga z 1902 r., bez okładek, opieczętowana, dokumentów 185; trzecia z 1904 r., oprawna i opieczętowana, dokumentów 149.

25. 1904 r. Книга Кременецкой Городской Управы на записку торговыхъ домовъ (въ образѣ товарушествъ полныхъ и на вѣрѣ) заявленныхъ Управѣ и производящихъ свои операціи, съ указаніемъ свѣдѣній, упомянутыхъ въ ст. ст. 59 и 60 уст. торг. (св. зак. т. XI. и. 2, изд. 1903 г.).

Księga in foljo, w języku rosyjskim, oprawna w tekturę, karty odrukowane w formularze, zawiera wykaz domów targowych miasta Krzemieńca. Kart 56, zapisanych 37.

26. 1906 г. Книга для записыванія сборовъ поступающихъ къ Кременецкому Нотариусу И. Б. Тулови на 1906 г.

Księga in foljo, w języku rosyjskim, oprawna w miękkie tekturowe okładki, karty odrukowane w formularze, zawierają 200 kart, z tych 150 zapisanych. Poprzednio zeszyta i opieczętowana, obecnie pieczęć zdarta.

27. 1909 г. Окладная книга Кременецкой городской управы о нагогѣ, земскомъ и оцѣночномъ въ пользу города оброровъ съ недвижимыхъ имуществъ г. Кременца за 1909 годъ.

Księga wielka, 60×45 cm, oprawna w tekturę, w języku rosyjskim, karty odrukowane w formularze w liczbie 584. Przewiązana i opieczętowana pieczęcią miasta Krzemieńca.

28. 1911 г. Раскладочная вѣдомость Кременецкой Городской Налоговой Коммисіи на 1911 г.

1913 г. Раскладочная вѣдомость Кременецкой оцѣночной Коммисіи на 1913 г.

Księgi komisji podatkowej in foljo, w języku rosyjskim, oprawne w tekturę, zeszyte i opieczętowane, karty odrukowane w formularze, w pierwszej jest ich 740, w drugiej 1005.

28. 1912 г. Имена и фамиліи владѣльцевъ имущесвъ.

Księga in foljo, w języku rosyjskim, bez okładek, kart 133 z tego 93 zapisanych, 5 pierwszych brak, zawiera alfabetyczny spis posiadaczy mienia.

30. 1912 г. Инвентарь движимаго и недвижимаго имущества, принадлежащего Кременецкому Городскому обществу Управленію.

Księga in foljo, w języku rosyjskim, oprawna w tekturę, karty odrukowane w formularze, jest ich 194, z tego zapisanych 13 początkowych, opieczętowana pieczęcią magistratu miasta Krzemieńca. Księga zawiera treść, jak wskazuje jej tytuł.

31. 1912 г. Списокъ лицъ имѣющихъ право участвовать въ избраніи выборщиковъ по выбору членовъ Государственной Думы по второму съѣзду городскихъ избирателей.

Księga in foljo, w języku rosyjskim, oprawna w tekturę, karty odrukowane w formularze, zawiera spisy wyborców do dумы. Obejmuje pozycji czyli osób 2939.

32. 1913 г. Osobna teczka, zawierająca sanitarne akta miasta (dotyczące porządku i czystości) z 1913 i 1914 r.

33. 1913 r. Osobna teczka zawierająca akta dotyczące niezabudowanych gruntów na przedmieściu Dubieńskim około kolei.

34. 1913 г. Инвентарна окладная книга за 1913—1923 Кременецкого города.

Księga w wyglądzie zewnętrznym i wewnętrznym, jak księga pod nr. 27.

35. 1914 г. Приходо-Расходная бухгалтерская книга на записку суммъ свѣчнаго и вспомогателнаго коробочнаго сбора Кременецкой Гер. Управы на 1914 г.

Księga in foljo, w języku rosyjskim, oprawna w tekturę, karty odrukowane w formularze w liczbie 94, z tych 30 zapisanych, a od 31 do 93 wydartych. Księga przewiązana i opieczętowana, przy wydzieraniu kart sznur został przerwany.

36. 1914 г. Книга Кременецкой Городской Управы на записку недвижимыхъ имуществъ по I-й части города Кременла.

Księgi dwie podatkowe in foljo, w języku rosyjskim, karty odrukowane w formularze. Księga pierwsza z 1914—1918 r., zniszczona, bez oprawy, 8 początkowych kart brak, początkowo zeszyta, pieczęć zdarta, obejmuje kart od 8 do 837, z tego 596 zapisanych. Księga druga z 1918—1922 r., oprawna w tekturę i płótno, początkowo zeszyta i opieczętowana, zawiera 588 kart, z czego jest 545 zapisanych.

37. 1916 г. Приходвыи журналъ городскихъ суммъ Кременецкой Городской Управы на 1916/8.

1917 г. Księga o tym samym tytule z 1917/8.

Obie księgi in foljo, w języku rosyjskim, oprawne w tekturę i płótno, zeszyte i opieczętowane, są księgami kasowymi; pierwsza 248 kart, druga 256 kart.

38. 1917 г. Исходящій реестръ Кременецкаго городского головы на 1917 г.

Rejestr in foljo, w języku rosyjskim, oprawny w tekturę, kart 57.

39. 1917 г. Дѣло Кременецкой Городской Управы.

Teczka in foljo, zawierająca luźne akta z czasów wojny, oraz plany z aktami na budowę domów od 1911 r. począwszy.

40. Akta Magistratu miasta Krzemieńca o działkach miejskiej ziemi znajdującej się w dzierżawie (wyszczególnienie imion i nazwisk dzierżawców).

Akta w osobnych teczkach in foljo, prowadzone w języku rosyjskim lub polskim, zależnie od tego, czy pochodzą z okresu zaboru rosyjskiego, czy też Polski Odrodzonej. Akta są zebrane w około 300 teczkach, akta każdego poszczególnego dzierżawcy lub ich kilku zawarte są w odrębnej tezcze. Liczba dzierżawców wynosi 491. Akta sięgają końca 18 w. do chwili obecnej. Są one w użytku urzędowym.

II. Dokumenty i akta od czasów wojny światowej do czasów obecnych, ściślej do 1930 roku.

A. Akta administracji ogólnej.

1. Akta magistratu miasta Krzemieńca od 1914 do 1930 roku.

Podajemy ich wykaz:

Wykaz aktów magistratu miasta Krzemieńca.

L. p.	Rok	Treść	Ilość		
			paczek	teczek	ksiąg
1	1914	Akta dotyczą spraw:	8	—	—
2	1915	administracji ściśle	4	—	—
3	1916	wewnętrznej, spraw	5	—	—
4	1917	gospodarczych miasta,	7	—	—
5	1918	handlowych, przemy-	8	—	—
6	1919	słowych, kulturalnych,	5	—	—
7	1920	religijnych, wojsko-	6	—	—
8	1921	wych i t. p.	12	—	—
9	1922		9	—	—
10	1923		6	—	—
11	1924		11	—	8
12	1925		11	—	16
13	1926		6	—	10
14	1927		5	—	12
15	1928		3	—	10
16	1929		—	50	—
17	1930		—	75	—
Ilość ogólna . .			106	125	56

Akta z lat 1914 do 1928 włącznie są zebrane w teczkach, pozwiązywane w paczki, z których każda obejmuje 15 do 30 teczek, niektóre z akt są oprawne w książki. Akta z 1929 i 1930 roku są tylko w teczkach. Dokładniejszą ich treść podaje inwentarz zaprowadzony w 1922 roku, o którym poniżej.

2. 1922 r. Protokoły komisji szacunkowej rok 1922.

Księga in foljo, oprawna, kart około 150.

3. 1928 r. Spisy wyborców do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej z 1928 r.

4. Księgi meldunkowe rezerwistów roczników 1885—1904.

Księgi in foljo, w języku polskim, każda od 35 do 70 kart odrukowanych w formularze, oprawne. Książ 20, zawsze jedna z każdego roku.

5. Lista roczników 1899 chrześcijan, ułożona na podstawie list poborowych byłej miejskiej uprawy za rok 1899 i rodzinnych spisów obywateli miasta Krzemieńca.

Księgi najprawdopodobniej sporządzone w 1924 r., formatu 60×45 cm, oprawne w miękkie okładki, karty odrukowane w formularze, przeszyte i opieczętowane pieczęcią z orłem polskim z napisem w otoku „Magistrat miasta Krzemieńca“. Książ jest 4. Księga pierwsza, kart 41, dotyczy rocznika 1899. Księga druga, kart 34, dodatkowa do tegoż rocznika. Księga trzecia, kart 49, dotyczy rocznika 1901. Księga czwarta, kart 27, dodatkowa do tegoż rocznika.

6. Księgi metryk żydowskich, zob I, 18.

B. Akta podatkowe.

Akta podatkowe obejmują akta i kwity Wydziału podatkowego Magistratu miasta Krzemieńca począwszy od 1924 do 1930 roku; jest ich około 1200 sztuk: teczek, książ i kwitarjuszy.

C. Akta buchalteryjne.

Akta te obejmują: księgi kasowe, wykazy, kwitarjusze działu buchalterji Magistratu miasta Krzemieńca począwszy od 1920 do 1930 roku. Jest ich około 400 sztuk.

III. Zbiór ustaw i rozporządzeń.

A. Z czasów zaboru rosyjskiego archiwum posiada około 80 książek, zawierających ustawy i rozporządzenia wyłącznie z drugiej połowy 19 i początku 20 wieku¹.

¹ Poza tem znajdują się czasopismo z 1906 r. p. t. Пожарное дѣло.

B. Z czasów Odrodzonej Polski znajduje się w archiwum wydawnictwo „Monitor Polski“ w liczbie 13 tomów.

Inwentarze archiwum miasta Krzemieńca. Magistrat posiada cztery inwentarze:

1. Опись дѣламъ и книгамъ хранащимся въ архивѣ Кременецкой Городской Управы.

Inwentarz bardzo obszerny, in foljo, na 273 kartach, w języku rosyjskim, oprawny, pochodzi jak wynika z wpisanych aktów z 1900 roku¹.

2. Архивная опись метрическимъ книгамъ о родившихся, бракосогетвишихся, разведшихся и умерших евреяхъ по Кременцу и уѣзду, съ 1854 года.

Inwentarz, w języku rosyjskim, in foljo, odnoszący się tylko do wykazu ksiąg metryk żydowskich dla miasta Krzemieńca i powiatu, nieco zniszczony, karty powydzierane. Obejmuje 46 kart, z tych 11 zapisanych. Pochodzi, jak widać z przypisywanych ksiąg, z 1912 roku.

3. Archiwum Magistratu miasta Krzemieńca, Pokój Nr. 1.

Inwentarz ten in foljo, w języku polskim, jeszcze nie kompletny, zawiera wykaz ksiąg metryk żydowskich. Zaprowadzony w 1924 roku.

4. Archiwum Magistratu miasta Krzemieńca, Pokój Nr. 2.

Podobnie jak poprzedni inwentarz, in foljo, w języku polskim, niekompletny, zawiera wykaz akt Magistratu od 1914 do 1930 roku.

Zestawiając powyższe działy archiwum Magistratu miasta Krzemieńca i ilość foljantów przez nie objętych, a mianowicie:

I. dokumenty i akta do czasów wojny światowej względnie do końca zaboru rosyjskiego . . . . . 2560 fol.²

II. dokumenty i akta od czasów wojny światowej do 1930 r. . . . . 1876 fol.³

¹ Inwentarz ten i następny znajdowały się wśród aktów w dwu pokojach archiwum, po odkryciu ich przeze mnie, przeniesiono je do szafy w kancelarji Magistratu na I. piętrze do inwentarzy nowych.

² Cyfra ta wypada ze zesumowania foljantów pozycji od 1 do 40 działu I.

³ Cyfra ta wypada ze zesumowania foljantów pozycji A, B, C, działu II, przyczem 125 teczek aktów w pozycji 1. A, działu II. wzięto za 12 paczek względnie foljantów.

III. Zbiór ustaw i rozporządzeń . . . . . 94 fol.¹
okazuje się, że archiwum całe obejmuje 4530 foljantów, nie wliczając w to czterech inwentarzy.

Z powyższego przeglądu materiałów, zawartych w miejskim archiwum Krzemienieckim, którego wartość ze względu na różnorodność treści foljantów każdy ze swego punktu widzenia i potrzeb należycie ocenić może, zauważymy ogólnie, że dokumenty pochodzące z okresu zaboru rosyjskiego przedstawiają doskonały materiał do monografji Krzemieńca XIX w., a kilka prawdziwie cennych, niejednokrotnie nieznanych nauce polskiej przekazów z okresu Polski Niepodległej rzuca wiele światła na dawną przeszłość Krzemieńca.

III.

Archiwum gminne w Wiśniowcu.²

W południowej części powiatu Krzemienieckiego leży miasteczko Wiśniowiec, siedziba gminy Wiśniowieckiej. Gmina ta obejmuje jedno miasteczko i 19 wsi czyli gromad. Akta prawne dawne i co tylko wyszłe z użytku urzędowania, zebrane są w archiwum gminnym w Wiśniowcu. Zbiory w archiwum chociaż w czasie wojny światowej poważnie były narażone na zniszczenie, zachowały się nie zniszczone prawie że w kompletnej całości. Nie są one jednak obszerne. Mieszczą się one w dużej szafie w lokalu Urzędu Gminnego w Wiśniowcu we wzorowym porządku i otoczone zrozumiałą pieczęcią.

Zbiory archiwum gminy Wiśniowieckiej pochodzą prawie że w całości z drugiej połowy XIX w. i czasów najnowszych, a obejmują nie wiele ponad 2 tysiące ksiąg i teczek aktów. Zaznaczyć na wstępie wypada, że 2/3 tych zbiorów, pochodzące z czasów Polski Odrodzonej, nie budzą ze względów zrozumiałych większej ciekawości i faktycznie wartości obecnie większej

---

¹ W liczbę tę wciągnięto foljant z uw. 1. str. 24.

² Spełniając miły obowiązek, składam na tem miejscu serdeczne podziękowanie P. Karolowi Naruszewiczowi, wójtowi gminy Wiśniowiec oraz P. Józefowi Sadkowskiemu, sekretarzowi gminy za wielką Ich życzliwość i okazaną mi pomoc w czasie mej bytności w Wiśniowcu.

nie przedstawiają, natomiast pozostała część czyli 1/3 zbiorów, pochodząca z czasów zaboru rosyjskiego, ze względu na ówczesne życie wsi, jej stosunki prawne i gospodarcze, zawiera w sobie wiele ciekawego i cennego materiału do badań naukowych. Z tego względu całość akt archiwum gminy Wiśniowieckiej dzielimy na dwie kategorie:

I. dokumenty i akta z czasów zaboru rosyjskiego,

II. dokumenty i akta z czasów Polski Odrodzonej.

Przegląd archiwaliów zestawimy w porządku chronologicznym z tem, że grupę pierwszą z powodów wyżej wyłuszczonej przedstawimy nieco dokładniej, niż grupę drugą.

I. Dokumenty i akta z czasów zaboru rosyjskiego.

1. 1834 r. Ревизкая сказка 1834 года; 1850, 1858.

Ksiąg 12 in foljo, oprawne w tekturę, karty odrukowane w formularze, prowadzone w języku rosyjskim. Przedmiot ksiąg jak poz. 12. I. Arch. miasta Krzemieńca. Księga pierwsza z 1834 r. odnosi się do wsi Łozy; do tejże wsi odnosi się i druga księga z 1850 r., następne księgi z 1858 r. odnoszą się do miasta Nowego Wiśniowca (księga trzecia i czwarta jako dodatkowa) oraz wsi: Butyń (księga piąta), Kotiurzyńce (księga szósta), Kuniniec (księga siódma), Muchawiec (księga ósma), Zagrodzie (księga dziewiąta), Zalezce (księga dziesiąta), Zwiniacze (księga jedenasta i dwunasta, t. j. część I. i II.).

2. 1862 r. Уставная Грамота.

Ksiąg 7 in foljo, oprawne w tekturę, karty opisane w formularze, prowadzone w języku rosyjskim, zatytułowane winny być nie jak w powyższym tytule, ale „Подворный списокъ домохозяевъ къ исправленной уставной грамотѣ (nazwa obwodu lub dziedzica)“, jak także same księgi w Białokrynicy i Poczajowie. Są to księgi obejmujące każda szereg aktów oryginalnych i kopji wykazujących w cyfrach podział pewnego obszaru ziemi i nadanie tej ziemi włościanom. Księgi z 1862 r. w liczbie 4 odnoszą się do wsi: Fedkowce, Nowy Wiśniowiec, po jednej księdze, Zwiniacze dwie księgi; z 1863 r. w liczbie 3 do wsi: Krzywczyki, Kuszlin i cz. II. Zwiniacze.

3. *a.* 1862 г. Книга на записку сдѣлокъ и договоровъ Горинскаго Волостнаго Управленія на 1862 г.; 1865 г.

b. 1867 г. Книга на записку сдѣлокъ и договоровъ заключасмыхъ крестьянами содетвенниками какъ меаду собою такъ и сторонними лицами Вишневецкаго волостнаго управленія на 1867 г., 1868 г.

c. 1869 г. Книга на записку сдѣлокъ и договоровъ заключасмыхъ крестьянами содетвенниками съ посторонними Вишневецкаго волостнаго управленія на 1869 г., 1872 г., 1873 г.

d. Книга Вишневецкаго волостнаго управленія на записку сдѣлокъ и договоровъ на 1875 г., 1878 г. 1879 г., 1883 г., 1911 г., 1913 г.

Księgi in foljo, w języku rosyjskim, oprawne w tekturę. Jest ich 13. Są to księgi, jak widać z tytułów, umów i testamentów z lat 1862 do 1913, odnoszące się do gminy wiśniowieckiej.

4. *a.* 1862 г. Книга на записку приговоровъ и рѣшеній Вишневецкаго Волостнаго Суда на 1862 г., 1864 г., 1865 г., 1868 г.

b. 1869 г. Книга Горинскаго волостнаго правленія на записку приговоровъ волостнаго суда и рѣшеній третейскихъ судовъ на 1869 г., 1876 г., 1878 г.

c. 1877 г. Книга Вишневецкаго волостнаго правленія на записку приговоровъ волостнаго суда и рѣшеній третейскихъ судовъ на 1877 г., 1871 г., 1881 г., 1882 г., 1887 г.

d. 1892 г. Книга на записку рѣшеній волостнаго и третейскаго суда Вишневецкаго волостнаго правленія на 1892 г., 1894 г., 1895 г., 1896 г., 1900 г., 1902 г.

Ksiąg 18 in foljo, w języku rosyjskim, oprawne w tekturę. Jak widać z tytułów są to księgi postanowień wyroków Wiśniowieckiego i Horyńskiego sądu gminnego na podstawie obowiązującego prawa z lat 1862 do 1902.

5. 1865 г. Книга приговоровъ (nazwa wsi) сельскаго схода Вишневецкаго Волостнаго правленія на (data) годъ albo Книга Вишневецкаго Волостнаго правленія на записку приговоровъ сельскаго схода (nazwa wsi) общества на (data) годъ.

Niekompletna. Podajemy ich wykaz.

Tabela ksiąg uchwał wiejskich (gromadzkich).

Rok, z którego księga pochodzi	N a z w a w s i											Liczba ksiąg z danego roku		
	Butyn	Fedkowce	Horynka	Kotliurzyńce	Krzywczyki	Kuniniec	Łozy	Muchawiec	Wiśniowiec Stary	Wiśniowiec Nowy	Zagrodzie		Zwiniacze	Zalesce
1865						1							1	2
1866														
1867														
1868														
1869														
1870														
1871														
1872	1													1
1873														
1874														
1875														
1876														
1877														
1878														
1879														
1880														
1881	1			1	1	1	1					1		6
1882						1								1
1883		1	1				1	1			1			5
1884						1		1	1					3
1885				1										1
1886			1	1					1		1			4
1887								1	1					2
1888						1				1				2
1889	1	1	1			1		1	1	1		1		8
1890		1							1		1		1	4

Rok, z którego księga pochodzi	N a z w a w s i												Liczba ksiąg z danego roku	
	Butyń	Fedkowce	Horynka	Koturzyńce	Krzywczyki	Kuniniec	Łozy	Muchawiec	Wiśniowiec Stary	Wiśniowiec Nowy	Zagrodzie	Zwiniacze		Zalesce
1891	1				1		1	1	1		1			6
1892		1		1	1				1	1	1	1	1	8
1893	1				1			1		1	1	1	1	6
1894					1	1	1	1	1		1	1	1	8
1895					1		1						1	3
1896	1				1			1	1	1		1	1	7
1897	1			1	1			1		1	1	1		7
1898	1			1		1			1	1		1	1	7
1899	1							1	1			1	1	5
1900							1		1	1	1	1		5
1901	1	1	1	1	1		1	1	1		1	1	1	11
1902		1	1	1	1	1	1	1	1		1	1		10
1903		1	1	1	1	1			1	1	1	1	1	10
1904		1	1	1	1		1		1	1		1	1	9
1905	1	1		1	1	1		1	1	1	1	1	1	11
1906	1	1	1	1		1	1	1		1		1	1	10
1907		1		1	1	1		1	1	1	1	1	1	10
1908	1	1		1	1	1		1	1		1	1	1	10
1909	1	1	1	1	1	1	1	1	1			1	1	11
1910			1		1				1			1		4
1911	1				1	1								3
1912	1				1		1	1		1				5
Ilość ksiąg danej wsi	16	13	10	15	19	16	12	18	21	14	15	19	17	205

Ksiąg 205 in folio, oprawne w tekturę w dobrym stanie, w języku rosyjskim, każda od 25—80 stron. Są to księgi uchwał gromad wiejskich wsi gminy wiśniowieckiej, zawierające uchwały dotyczące najczęściej wyboru sołtysa i jego zastępcy, pełnomocników gromady, zwyczajów miejscowych odnośnie do wyposażenia dórek i t. zw. pryjmaków, jako też podziału gruntów.

6. a. 1869 г. Книга приговоровъ волостнаго Схода Вишневецкаго Волостнаго правленія на 1869 г., 1870 г., 1871 г., 1893 г., 1896 г., 1897 г., 1901 г., 1906 г., 1907 г., 1911 г.

b. 1873 г. Книга Вишневецкаго Волостнаго правленія на записку приговоровъ болостнаго и сельскихъ сходовъ на 1873 г., 1875 г., 1877 г., 1879 г.

c. 1880 г. Книга Вишневецкаго Волостнаго правленія на записку приговоровъ волостнаго схода на 1880 г., 1881 г., 1883 г., 1888 г.

Książ 18 in folio, w języku rosyjskim, oprawne w tekturę, w dobrym stanie, każda od 40—110 stron. Księgi zawierają protokoły uchwał gminy wiśniowieckiej dotyczące wyborów wójta i jego zastępcy oraz spraw administracji ogólnej, spraw wojskowych, kulturalnych, religijnych, jako też i podziału ziemi.

7. 1875 г. Списокъ Евреямъ мужескаго пола Кременецкаго уѣзда Вишневецкаго Еврейскаго общества, составленномъ на основаніи § 7 инструкцій въ 1875 г.

Księga in folio, w języku rosyjskim, oprawna, obejmuje spis żydów płci męskiej gminy wiśniowieckiej.

8. 1879 г. Призывной списокъ.

Księgi formatu 60×45 cm z lat 1879 do 1916 г., jest ich 38, jedna na każdy rok, niektóre oprawne, ale zniszczone. Są to księgi poborów gminy wiśniowieckiej.

9. 1876 г. Окладная книга Горинскаго Волостнаго правленія на записку денежнихъ своровъ поступающихъ съ крестьянъ Горинской волости на 1876 г.

Księga ta in folio, w języku rosyjskim, oprawna w tekturę, jest księgą podatków.

10. 1892 г. Окладная книга Вишневецкаго Волостнаго правленія Кременецкаго уѣзда Волинской губерній на . . . . г.

Księgi podatkowe in folio, w języku rosyjskim, oprawne w tekturę. Jest ich 4, z 1892, 1903, 1904, 1911 г.

11. 1900 г. Раскладочная тетрадь (nazwa wsi) сельского общества Вишневецкаго, волости (nazwa wsi) на 1900 годъ.

Księgi podatkowe in foljo, w języku rosyjskim, oprawne w tekturę; jest ich dwie z 1900 r., jedna dla wsi Butynia, druga dla Kuniniec.

12. 1900 г. Податная тетрадь (nazwa wsi) сельского общества Вишневецкаго Волостнаго правленія на . . . . годъ.

Księgi podatkowe in foljo, w języku rosyjskim, oprawne w tekturę; jest ich 22 dla wsi: Butyń z 1901, 1905 r.; Fedkowce z 1905, 1908 r.; Horynka z 1903, 1905, 1907, 1908 r.; Kotiurzyńce z 1906 r.; Krzywczyki z 1900, 1906 r.; Kuniniec z 1906, 1909 r.; Łozy z 1905 r.; Muchawiec z 1901, 1903, 1909, 1910 r.; Zagrodzie z 1907 r.; Zwiniacze z 1908, 1910 r.; Stary Wiśniowiec z 1907 r.

13. 1903 г. Податная тетрадь крестьянъ (nazwa wsi) сельского общества Вишневецкой волости на . . . . годъ.

Księgi podatkowe in foljo w języku rosyjskim, oprawne w tekturę; jest ich 6 dla wsi: Butyń z 1903 r.; Fedkowce z 1903 r.; Łozy z 1904 r.; Muchawiec z 1904 r.

14. 1903 г. Книга объ опекахъ надъ сиротами и ихъ имуществомъ Вишневецкаго Волостнаго правленія на 1903 г. (Пересоставлена и дополнена въ 1903 г.).

Księga gruba ma około 800 stron in foljo, w języku rosyjskim, oprawna w tekturę, karty odrukowane w formularze, zawiera protokoły orzeczeń ustanowienia, zmiany i zniesienia opieki nad sierotami i ich mieniem odnośnie do: Nowego Wiśniowca, Starego Wiśniowca, Muchawca, Fedkowiec, Butynia, Zagrodzia, Zwiniacz, Zalesc, Kunińca, Horynki, Krzywczyk, Kotiurzyniec i Łóz.

15. 1907 г. Настальный паспортный реестръ Вишневецкаго Волостнаго правленія на 1907, 1914, 1915 г.

Księga in foljo, ze zbiorem dokumentów w języku rosyjskim, oprawna w tekturę, jest księgą rejestrową paszportów.

16. 1910. Гражданское дѣло Вишневецкаго Волостнаго суда на 1910, 1911, 1912, 1913 г.

Teki aktów sądu gminnego w liczbie 8. W sprawach ziemi, np. zaorania ziemi, zabrania kawałka ziemi, przywłaszczenia pło-
nów i t. p. Z 1910 r. dwie teczki, zawierające 44 akt, z 1911 r.

dwie teczki z 34 aktami, z 1912 r. dwie teczki z 21 aktami, z 1913 r. z 19 aktami.

17. 1911 r. Книга лицевыхъ счетовъ (податная тетрадь) (nazwa wsi) сельскаго общества бывшихъ шевиковъ и вольныхъ людей с... (nazwa wsi) Вишневецкой волости, Кременецкаго уѣзда, Волинской губерніи на .... годъ.

Księgi podatkowe in foljo, w języku rosyjskim, oprawne w tekturę. Jest ich 12, a mianowicie dla wsi: Butynia z 1912 r.; Fedkowiec z 1911, 1912, 1913 r.; Horynki z 1913 r.; Kniachowiec z 1911, 1913 r., Kotiurzyniec z 1912, 1913 r.; Krzywczyk z 1913 r.; Muchawca z 1913 r.; Nowego Wiśniowca z 1911 r.

II. Dokumenty i akta z czasów Polski Odrodzonej.

1. Akta administracji ogólnej, podatkowej i buchalteryjne z lat 1919 do 1930 r.

Podajemy ich ogólny wykaz na tabeli:

Wykaz aktów gminy Wiśniowieckiej z 1919—1930 r.

L. p.	Rok	Treść aktów	Liczba teczek i ksiąg
1	1919	Akta obejmują: akta bieżące (podania, prośby), księgi dziennika	22
2	1920	podawczego, wykonawczego, posiedzeń zarządu gminy, warty	41
3	1921	nocnej, kasowości (księgi kasowe, kwitarjusz), spisu rezerwistów, pochodzenia zwierząt	20
4	1922		38
5	1923		58
6	1924		134
7	1925		111
8	1926	i t. p.	106
9	1927		107
10	1928		36
11	1929		652
12	1930		430
Suma ogólna teczek i ksiąg . . .			1755

Akta te częścią są w książkach, częścią w teczkach.

2. Księga uchwał zebrań gromady wsi (lub miasteczka, nazwa wsi lub miasteczka) gminy Wiśniowieckiej na 1924 r.

Księgi in foljo, w liczbie 20, oprawne, w języku polskim, zawierają protokoły zebrań gromadzkich następujących wsi: Butynia, Fedkowiec, Horynki, Bodak, Kinachowiec, Kotiurzyniec, Krzywczyk, Kunińca Małego i Kunińca Wielkiego, Kuszlina, Łozów, Maniowia, Muchawca, Myszkowiec, Wiśniowca Nowego i Wiśniowca Starego, Zagrodzia, Zalesiec, Zwiniacz i miasteczka Wiśniowca. Uchwały o treści jak poz. 5. Cz. I. pochodzą od 1925 do 1930 roku.

Inwentarz archiwum gminnego znajdujący się w urzędzie gminnym, jest wcale dokładnym wykazem aktów i dokumentów, miejscami jednak nieściśły.

Zestawiając oba działy wyżej wyszczególnionych foljantów liczba ich zamyka się w cyfrze 2144. Wartość archiwum kwalifikuje się prawie wyłącznie dokumentami z czasów zaboru rosyjskiego, a w szczególności cennymi księgami umów i testamentów, uchwał gromadzkich, orzeczeń i wyroków sądów oraz księgami dotyczącymi nadania ziemi.

IV.

Archiwum gminne w Białokrynicy.

Północną część powiatu krzemienieckiego zajmuje gmina białokrynicka, obejmująca 22 wsi¹ z siedzibą Urzędu Gminnego w Białokrynicy. Szczupłe archiwum gminne mieści się w ciasnej bez okien ubikacji Urzędu. Akta archiwum, podzielone na działy, umieszczone są w 5 szafach, na których wymienione są tytułowe napisy działów oraz wykazy wedle inwentarza aktów. I tak: dział pierwszy w szafie pierwszej przeznaczony jest dla wykazu ewidencji ludności, w dziale drugim, t. j. w drugiej szafie, mieszczą się „akta i księgi dotyczące spraw administracji ogólnej“; dział ten jest najbardziej interesującym ze względu na mieszczące się tu księgi uchwał gromadzkich, oraz t. zw. po-

---

¹ Do gminy białokrynickiej należą wsi: Białokrynica, Andruga Duża, Andruga Mała, Antonowce, Baszkowce, Bonówka, Chmieliszczce, Grabówka, Iłowica Duża, Iłowica Mała, Kołosowa, Lisznia, Oderadówka, Sapanów, Soszyszcze, Stożek, Syczówka, Szpikolosy, Tylawka, Uhorsk, Wesołówka, Zabawa, Zalesie, Żołobki.

dworne spisy. Dział trzeci i czwarty, mieszczący się w szafie trzeciej zawiera księgi i akta kasowe oraz podatkowe, dział piąty w szafie czwartej zawiera księgi i akta spraw sądowych najnowszych czasów, w końcu dział szósty w szafie piątej księgi i akta spraw wojskowych także czasów ostatnich. Archiwalja prawie wszystkie pochodzą z czasów najnowszych, niewiele tylko z drugiej połowy ubiegłego stulecia.

Jak i przy omówieniu archiwum gminnego w Wiśniowcu i z tych samych względów zawartość i obecnie omawianego archiwum podzielimy na dwa działy:

- I. Dokumenty i akta z czasów zaboru rosyjskiego,
- II. Dokumenty i akta z czasów Polski Odrodzonej.

I. Dokumenty i akta z czasów zaboru rosyjskiego.

1. 1866 r. Подворный списокъ домохозяевъ къ исправленной уставной грамотѣ...

Księga in foljo, w języku rosyjskim, oprawna w tekturę, zawierająca 101 kart, jest księgą wykazującą podział ziemi jak poz. 2. cz. I. Archiwum gminnego w Wiśniowcu. Księga pochodząca z 1897—1900 r. dotyczy całej gminy.

2. 1874 r. Посемейный списокъ... (nazwa wsi) сельскаго общества Бѣлокриницкой волости. Составленъ въ 1874 г. Пересоставленъ въ 1915 г.

Grube księgi in foljo, w języku rosyjskim, oprawne w tekturę, zawierają wykazy jak poz. 17. cz. I. A. Archiwum miasta Krzemieńca. Książ jest 7 i tak osobno do wsi: Antonowce, Białokrynica, Lisznia, Syczówka, Szpikolosy, Uhorsk, Żołobki.

3. 1897 r. Книга приговоровъ схода... (nazwa wsi względnie osiedla) товарищества Волинской губерніи Кременецкаго уѣзда, Бѣлокриницкой волости.

Księgi in foljo, w języku rosyjskim, oprawne w płótno, każda po 150 kart, zawierają uchwały towarzystw wiejskich kas samopomocowych. Książ jest 16, z lat 1897 do 1914 i tak: Towarzystwa Mało-Ilowieckiego z 1897 r.; Zalesiecko-Iradkowskiego, Zalesieckiego (dwie księgi), Syczowskiego, Soszysko-Sumskiego, Zalesiecko-Zamruskiego z 1904 r.; Podwysokowieckiego, Kalnowieckiego, Białokrynickiego, Krzemienieckiego z 1905 r.; Szerokowieckiego, Trzeciego Dąbrowskiego z 1907 r.;

Пiątego Uhorskiego, Пiątego Zalisieckiego z 1913 r., Другiego Маło - Ёwieckiego z 1914 r. Wszystkie księgi opieczętowane są pieczęcią „Волостнаго Отдѣленія Крестьянскаго Поземельнаго Банка“.

4. 1911 г. Книга Членовъ и открытыхъ имъ кредитовъ Большо - Иловецкаго Кредитнаго Товарищества 1911 г.

Księga in foljo, w języku rosyjskim, oprawna w tekturę, zawiera wykaz członków Towarzystwa Kredytowego w Ёłowicy Dużej

6. 1912 г. Книга на записку приговоровъ (nazwa wsi) сельскаго схода Бѣлокриницкаго Волостнаго Правленія на . . . . годъ.

Księgi in foljo, w języku rosyjskim, oprawne w tekturę, zawierają protokoły uchwał zebrań gromadzkich wsi w oprawach jak poz. 5. cz. I. Archiwum gminne w Wiśniowcu. Książ jest 52 (pochodzą z 1912 r. ksiąg 18, z 1916 r. ksiąg 11, z 1917 r. ksiąg 23), a mianowicie dla wsi: Białokrynica z 1916 i 1917 r.; Andruga Duża z 1912 i 1917 r.; Andruga Mała z 1917 r.; Baskowce z 1916 i 1917 r.; Bonówka z 1912, 1916 i 1917 r.; Chmieliszcze z 1912, 1916 i 1917 r.; Grabówka z 1912 i 1917 r.; Ёłowica Duża z 1912, 1916 i 1917 r.; Ёłowica Mała z 1912, 1916 i 1917 r.; Kołosowa z 1917 r.; Lisznia z 1912, 1916 i 1917 r.; Oderadówka z 1912 i 1917 r.; Sapanow z 1912 i 1917 r.; Soczyszcze z 1912 i 1917 r.; Stożek z 1912 i 1917 r.; Syczówka z 1912, 1916 i 1917 r.; Szpikolosy z 1912, 1916 i 1917 r.; Tyławka z 1912 i 1917 r.; Uhorsk z 1912, 1916 i 1917 r.; Wesełówka z 1912 i 1917 r.; Zalesie z 1912, 1919 i 1917 r.; Żołobki z 1917 r.

6. 1913 г. Книга лицевой счетъ по вкладамъ сиротскимъ Бѣлокриницкаго Волостнаго Правленія на 1913 годъ.

Księga in foljo, w języku rosyjskim, oprawna w tekturę, kart 98, zawiera protokoły rachunków osobistych wkładów sierót z lat 1913 do 1918.

7. 1914 г. Книга удостоверительныхъ приговоровъ на подворные участи Бѣлокриницкаго Волостнаго Правленія на 1914 и 1915 г.

Księga in foljo, w języku rosyjskim, oprawna w tekturę, zawiera protokoły uchwał na ukazowe zagrody z lat 1914 i 1915.

8. 1914 г. Книга лицевыхъ счетовъ по ссудамъ Бѣлокриницкаго Волостнаго Правленія (nazwa wsi i data).

Ksiąg 23 in foljo, w języku rosyjskim, oprawne w płótno, zawierają protokoły i wykazy długów wsi gminy białokrynickiej z wyjątkiem wsi Zabawy z 1914 r.

9. 1915 г. Книга лицевихъ счетовъ (податная тетрадь)... (nazwa wsi) сельскаго общества, бывшихъ чиншевниковъ и вольныхъ людей с. (nazwa wsi) Бѣлокринской волости, Кременецкаго уѣзда, Волинской губернии на .... годъ.

Księgi in foljo, w języku rosyjskim, oprawne w tekturę, zawierają wykazy protokołów b. czynszowników i t. zw. ludzi wolnych. Jest ich 28 (11 z 1915 r., 4 z 1916 r. i 13 z 1917 r.), a mianowicie dla wsi: Białokrynica z 1916 r.; Andruga Duża z 1916 i 1917 r.; Antonowce z 1915 i 1917 r.; Baszkowce z 1917 r.; Bonówka z 1915 r.; Grabówka z 1915 i 1917 r.; Hłowica Duża z 1915 r.; Hłowica Mała z 1917 r.; Lisznia z 1917 r.; Oderadówka z 1916 i 1917 r.; Sapanów z 1917 r.; Soszyszcze z 1915, 1916 i 1917 r.; Syczówka z 1914 r.; Szpikolosy z 1915 i 1917 r.; Tyławka z 1916 i 1917 r.; Uhorsk z 1915 r.; Wesełówka z 1917 r.; Zalesie z 1915 i 1917 r.; Żołobki z 1915 r.

II. Dokumenty i akta z czasów Polski Odrodzonej.

1. Księga uchwał zebrań gromady wsi (nazwa wsi) gminy Białokrynickiej na .... rok.

Księgi in foljo, w języku polskim, oprawne, zawierają protokoły zebrań gromadzkich wsi w sprawach jak poz. 5 cz. I. Ksiąg jest 24, jedna dla każdej wsi z 1922 lub 1923 r.

2. Akta administracji ogólnej, podatkowe i buchalteryjne z 1919 do 1930 roku.

Akta te w teczkach i księgach in foljo, przeważnie w języku polskim, dotyczą wszelkiego rodzaju spraw dających się ogólnie ująć jak w tytule (por. także poz. 1. cz. II. Archiwum gminne w Wiśniowcu). Teczek i ksiąg jest około 600.

Inwentarz, zawierający wykaz ksiąg archiwum gminnego, znajdujący się w Urzędzie gminnym, sporządzony jest w języku polskim, pochodzi z ostatnich lat.

Archiwum gminy w Białokrynicy, jak widać z powyższego wykazu, obejmujące niewiele ponad 750 foljantów, nie zawiera cenniejszego materiału naukowego, wyjątek stanowi jedynie księga podwornego spisu oraz księgi uchwał gromad wiejskich.

V.

Archiwum gminne w Poczajowie.¹

Środkowo zachodnią część powiatu Krzemienieckiego (nad granicą b. zaboru austryjackiego) zajmuje gmina Poczajowska, obejmująca jedno miasteczko Poczajów i 17 wsi². Archiwum tej gminy jest najuboższe ze zbadanych przez nas. Nieprzekraczające 420 foljantów, mieści się na strychu Urzędu Gminy w czterech z surowej deski odkrytych pakach. Jakkolwiek miejsce ulokowania archiwaljów jest w zupełności suche, to jednak cały szereg innych warunków jest groźny dla dłuższego żywota tego szczupłego zbioru aktów. Skutki tego już dziś są rażące; akta są pełne pyłu, niejednokrotnie porozrywane a nawet zniszczone przez myszy. Ostatnie czasy wojenne pozostawiły widoczny ślad swego niszczycielskiego ducha. Jak się zorientować można, z obszerniejszego niegdyś archiwum ocalała znikoma wprost ilość ksiąg z czasów przedwojennych. Akta te, jak i pochodzące już z Polski Odrodzonej, przedstawimy w dwu, jak to już poprzednio czyniliśmy, działach.

I. Dokumenty i akta z czasów zaboru rosyjskiego.

1. 1854 r. Księgi metryk żydowskich³.

2. 1873 r. Подворный список домохозяевъ къ исправленной уставной грамотѣ.

¹ Za pełną oddania udzieloną mi pomoc w czasie mego pobytu w Poczajowie przez P. Mikołaja Świderskiego, wójta gminy, P. Grzegorza Galkiewicza, urzędnika i archiwarjusza gminy, a przede wszystkim P. Władysława Dobrzyckiego, sekretarza gminy, składam Im na tem miejscu najserdeczniejsze podziękowanie.

² Należą tu wsi: Budki, Boszczówka, Komaryn, Krutniew, Lewkowce, Leduchów, Łosiatyn, Łopuszno, Poczajów Nowy, Poczajów Stary, Rasławki, Rostoki, Taraż Nowy, Taraż Stary, Jurydyka Poczajowska, Wincentówka, Wolica.

³ Księgi metryk żydowskich Poczajowa, w liczbie 268 foljantów do czasu mego przybycia do Poczajowa znajdowały się w archiwum miasta Krzemieńca (por. poz. 18, cz. I. A. Archiwum miasta Krzemieńca). Gdy wójt gminy w rozmowie ze mną dowiedział się o księgach metrykalnych, nie omieszkał ich bezpośrednio potem do swej gminy, t. j. do Poczajowa, sprowadzić.

Księga in foljo, w języku rosyjskim, oprawna w tekturę, kart 212, obejmuje szereg aktów jak poz. 2, cz. I. Archiwum gminy w Wiśniowcu. Księga ta dotycząca większej części gminy, nie obejmuje całego jej obszaru.

3. 1874 г. Посемейный списокъ (nazwa wsi) сельскаго общества Почаевской волости. Составленъ въ 1874 г. Пересоставленъ въ 1902 г.

Księgi in foljo, w języku rosyjskim, oprawne w tekturę, zawierają wykazy jak poz. 17, cz. I. A. Archiwum miasta Krzemieńca oraz poz. 2, cz. I. Archiwum gminne w Białokrynicy. Ksiąg jest 18, odnoszą się do wszystkich wsi, po jednej dla każdej gminy w Poczajowie.

4. 1906 г. Податная тетрадь Ледуховаго Сельскаго общества Почаевской волости на 1906 г.

Księga podatkowa, in foljo, w języku rosyjskim, oprawna w tekturę, odnosi się do wsi Leduchów (por. poz. 11 i 12, cz. I. Archiwum gminne w Wiśniowcu).

5. 1908 г. Алфавитъ къ лицевимъ Почаевской волостной вспомогательный Кассы на 1908 г.

Księga in foljo, w języku rosyjskim, oprawna w tekturę, zniszczona nieco, zwłaszcza początek, jest alfabetycznym spisem członków zapomogowej kasy gminnej.

6. 1911 г. Книга удостовѣрительныхъ приговоровъ на подворные участки Почаевскаго Волостнаго Правленія по Н-Почаевскому обществу на 1911, 1912, 1913, 1914 г.

Księga kopji in foljo, w języku rosyjskim, oprawna w tekturę, karty odrukowane w formularze. Księga traktuje o przyznaniu ziemi na podstawie ст. 52 закона 14 Іюня 1910 года.

7. 1915 г. Книга лицевыхъ счетовъ (податная тетрадь) (nazwa wsi) сельскаго общества бывшихъ чиншевниковъ и вольныхъ людей села (nazwa wsi) Почаевской волости Кременецкаго уѣзда Волинской губерніи на 1915 годъ.

Księgi in foljo, w języku rosyjskim, oprawne w tekturę, zawierają jak poz. 9, cz. I. Archiwum gminne w Białokrynicy (por. także poz. 17, cz. I. Archiwum gminne w Wiśniowcu). Ksiąg jest 7, a mianowicie wsi: Boszczówki, Komaryn, Łopuszno, Rostoki, Taraża Nowego, Taraża Starego i całej gminy Poczajowskiej za 1921 г.

II. Dokumenty i akta z czasów Polski Odrodzonej.

1. Księga uchwał rady gminnej w Poczajowie za ... rok.

Księgi 2 in foljo, w języku polskim, oprawne w tekturę, zawierają protokoły zebrań rady gminnej a dotyczą spraw: administracji gminy, spraw szkolnych, wyznaniowych i t. p. Księga pierwsza obejmuje protokoły za 1921 i 1922 r., księga druga za 1923, 1924 i 1925 r.

2. Księga protokołów miejskiej gromady wsi (nazwa wsi) gminy Poczajów, powiatu Krzemienieckiego za rok 1922.

Księgi oprawne w tekturę in foljo, w języku polskim, zawierają protokoły w sprawach jak poz. 5, cz. I. Archiwum gminnego w Wiśniowcu. Ksiąg jest 18, jedna dla każdej wsi gminy. Protokoły w księgach są kontynuowane od 1922 do 1931 roku.

3. Akta administracji ogólnej, podatkowe i buchalteryjne z 1920 do 1930 roku.

Akta te w księgach i teczkach in foljo, oraz pozwiązane i opakowane w paczkach, prowadzone wyłącznie w języku polskim, dotyczą, jak w tytule, całego zakresu funkcji gminy (por. poz. 1, cz. II. Archiwum gminne w Wiśniowcu). Ksiąg, teczek i paczek jest około 350.

W urzędzie gminnym znajduje się inwentarz dokumentów i aktów, jest on świeżo zaprowadzony i z tego powodu jeszcze niekompletny.

Zaznaczyliśmy już na wstępie, że archiwa gminne stanowią cenny materiał do zakrojonych na szerszą skalę badań naukowych. Praca ta nie jest kwestją jednostki, ani też kilku tylko lat pracy. Aby ją przeprowadzić, należałoby opracować plan pracy zorganizowanej¹ na przestrzeni kilkunastu lat, tem więcej, że tego rodzaju studjom trzebaby poddać wszystkie cztery wschodnie województwa b. zaboru rosyjskiego. W najlepszą przyszłość tego bezsprzecznie bardzo poważnego przedsięwzięcia wątpić nie należy, gdyż pracę nad tem wzięty w swe ręce zarówno Ministerstwo W. R. i O. P., jak i Kasa

---

¹ Wzmiankuje też o tem J. Adamus, w artykule: Archiwa gminne w Mizoczu i Buderazu (województwo Wołyńskie), Przewodnik Historyczno-Prawny R. I. Zesz. 1. Lwów 1931.

im. Mianowskiego, Instytut popierania nauki polskiej w Warszawie, oraz poszczególne instytuty Uniwersyteckie. Praca ta czem będzie większa, tem będzie postępować wolniej; a jeśli już jest zaczęta, nie należy jej w żadnym wypadku przerywać i odkładać na tę chwilę, gdy archiwa gminne poszczególnych województw będą skomasowane w jednym z ośrodków miejskich w jedno archiwum regionalne. Nie ulega wątpliwości, że praca w takim archiwum regionalnem byłaby lżejsza i ułatwiona, ale z drugiej strony jest rzeczą pewną, że zanim dojdzie do utworzenia takiego archiwum, tymczasem setki foljantów, o ile nie będą zupełnie zniszczone, to na pewno będą nie do użytku, tem więcej, że można słyszeć o zamiarach zniszczenia części archiwaliów, aby nie tworzyły one „balastu“ w szczupłych na to przeznaczonych pomieszczeniach.

Uzupełnienia:

Do str. 26.

Należą tu wsi: Bodaki, Butyń, Fedkowce, Horynka, Kinachowce, Kotiurzyńce, Krzywczyki, Kuniniec Mały, Kuniniec Wielki, Kuszlin, Łozy, Maniów, Muchawiec, Myszkowce, Wiśniowiec Nowy, Wiśniowiec Stary, Zagrodzie, Zalesce, Zwiniacze.

Do str. 34.

Serdeczne na tem miejscu składam podziękowania: P. Stefanowi Zinczekowi, wójtowi gminy, P. Kazimierzowi Nowińskiemu, sekretarzowi gminy, oraz P. Józefowi Kowalewskiemu, urzędnikowi i archiwarzuszowi gminy za prawdziwie szczerą pomoc, jaką mi okazali w czasie mego pobytu w Białokrynicy.

Spis rzeczy:

	Str.
Przedmowa	3
I. Wstęp	5
II. Archiwum miasta Krzemieńca	7
III. Archiwum gminne w Wiśniowcu	25
IV. Archiwum gminne w Białokrynicy	34
V. Archiwum gminne w Poczajowie.	38

Tom IV.

- Zeszyt 1. Jan Adamus, Uwagi o pierwotnem małżeństwie polskiem i słowiańskiem, 1927, str. 28 . . . 2 zł.
- Zeszyt 2. Zygmunt Wojciechowski, Ustrój polityczny ziem polskich w czasach przedpiastowskich (z 3 mapkami), 1927, str. 80 . . . 6 zł.
- Zeszyt 3. Marjan Zygmunt Jedlicki, Monumenta Germaniae historica. Szkic historyczno - krytyczny, 1927, str. 62 . . . 5 zł.
- Zeszyt 4. Karol Koranyi, Wpływ prawa flandryjskiego na polskie w XVI wieku (Damhouder - Groicki), 1927, str. 55 . . . 5 zł.
- Zeszyt 5. Leon Halban, Supremacja państwa nad kościołem. Nauka Van Espena, 1927, str. 127 . . . 10 zł.
- Zeszyt 6. Adam Vetulani, Artykuły Sądowe. Studium z historii źródeł prawa polskiego XV w., 1927, str. 62 . . . 5 zł.

Tom V.

- Zeszyt 1. Przemysław Dąbkowski, Powszechna kronika historyczno-prawna za lata 1920—1925 (Chronique Universelle d'histoire de droit 1920—1925), 1927 (1928), str. 400. . . . . 25 zł.
- Zeszyt 2. Karol Koranyi, Ze studjów nad wierzeniami w historii prawa karnego. I. Beczka czarownic, 1928, str. 42 . . . . . 4 zł.

Tom VI.

- Zeszyt 1. Teodor Taranowski, Historia prawa rosyjskiego. Część I. Historia ustroju państwowego, 1928, str. 152 . . . . . 10 zł.
- Zeszyt 2. Przemysław Dąbkowski, Zbiór dokumentów do historii urządzeń pocztowych w Polsce, 1928, str. 102 . . . . . 7 zł.
- Zeszyt 3. Józef Skoczek, Ze studjów nad średnio-wiecznym Lwowem, 1928 str. 113. . . . . 7 zł.
- Zeszyt 4. Kazimierz Hahn, Pospolite ruszenie wedle uchwał sejmikowych ruskich od XVI do XVIII wieku 1928, str. 90 . . . . . 6 zł.

Tom VII.

- Zeszyt 1. Zbigniew Mayer, Wizerunek Trybunału Koronnego. Studium prawno - obyczajowe, 1929, str. 72 . . . . . 5 zł.
- Zeszyt 2. Aleksander Meleń, Ordynacje w dawnej Polsce, 1929, str. 64 . . . . . 4 zł.
- Zeszyt 3. Kazimierz Sochaniewicz, Rozwody na Rusi halickiej w XV i XVI wieku, 1929, str. 62 . . . . . 4 zł.
- Zeszyt 4. Jerzy Rundstein, Księga wojskowa Krzysztofa Radziwiłła, hetmana polnego litewskiego 1618—1622, 1929, str. 32 . . . . . 2 zł.
- Zeszyt 5. Józef Skoczek, Studja nad patrycjatem lwowskim wieków średnich, 1929, str. 72 . . . . . 5 zł.

061724
21185 200

Zeszyt 6. Iwan Czomow, Krwawa zemsta u Słowian
1929, str. 64 . . . . . 4 zł.

Tom VIII.

Zeszyt 1. Ks. Michał Wyszyński, Ze studjów nad
historją dziesięciny w Polsce średniowiecznej. I. Czasy
Władysława Łokietka i Kazimierza W., 1929, str. 144 9 zł.

Zeszyt 2. O. Lucjan Wołek, Studja z dziejów Zakonu
kaznodziejskiego w Polsce w XIII w, 1929, str. 120 8 zł.

Zeszyt 3. Józef Litwin, Pseudonim wojskowy i jego le-
galizacja w Polsce 1930, str. 65 . . . . . 4 zł.

Zeszyt 4. Wacław Osuchowski, Gospodarka solna
na Rusi halickiej od XVI do XVIII w. 1930, str. 76 . 5 zł.

Tom IX.

Zeszyt 1. Przemysław Dąbkowski, Wspomnienia
z podróży naukowych 1899—1908, 1930, str. 164 . 10 zł.

Zeszyt 2. Karol Koranyi, Podstawy średniowiecznego
prawa spadkowego, 1930, str. 230 . . . . . 15 zł.

Tom X.

Zeszyt 1. Wacław Osuchowski, Media sententia. Stu-
djum nad zagadnieniem specyfikacji w klasycznym
prawie rzymskim, 1930, str. 116 . . . . . 8 zł.

Zeszyt 2. Przemysław Dąbkowski, Miscelanea ar-
chiwalne (1438—1802), 1930, str. VI i 98 . . . . . 7 zł.

Zeszyt 3. Jan Kamiński, Prawo francuskie w Polsce,
1931, str. 73 . . . . . 5 zł.

Zeszyt 4. Izak Lewin, Klątwa żydowska na Litwie
w XVII i XVIII wieku, 1932, str. 151 . . . . . 10 zł.

Tom XI.

Zeszyt 1. Paweł Skwarczyński, Stanowisko cudzo-
ziemców w dawnym prawie polskim koronnym,
1932, str. 263 . . . . . 16 zł.

Zeszyt 2. Przemysław Dąbkowski, Dawne prawo
polskie prywatne. Program wykładów uniwersyte-
ckich. Wydanie drugie, 1932, str. 41 . . . . . 5 zł.

Zeszyt 3. Przemysław Dąbkowski, Księga alfabetyczna
dawnego prawa prywatnego polskiego, 1932,
str. IV i 233 . . . . . 15 zł.

Tom XII.

Zeszyt 1. Leon Halban, Zanik supremacji państwa nad
kościółem, 1933, str. 57 . . . . . 4 zł.

Zeszyt 2. Józef Mazurkiewicz, Ustawy amortyzacyjne
w dawnej Polsce, 1933, str. 79 . . . . . 5 zł.

Zeszyt 3. Jan Loho-Sobolewski, Wiedomości o
archiwach wołyńskich, 1933, str. 1-100 . . . . . 5 zł.

Do nabycia w Administracji: Lwów, Kraków, Warszawa,
tudzież w księgarni Gubryna

W razie nabycia wprost w Administracji

Wojewódzka Biblioteka
Publiczna w Opolu

CM 316779

000-316779-00-0